

Excursie Andalusië

20-28 april

24 NDV-ers gingen dit voorjaar het avontuur aan van een botanische reis met veel bomen, struiken, spannende dagtochten, plezier en gezelligheid. De reis begon in Ronda. Daar bezochten we het park Alameda del Tajo. De vele grote en volle *Cercis siliquastrum*

'Árbol del amor' met overweldigende rozelila bloemen stalen de show. Op laag niveau bloeiden verscheidene *Paeonia suffruticosa* als Japanse cultuurvariëteiten. Het park was perfect onderhouden en de 'miradores' gaven zicht op de 120 meter lager gelegen vlaktes. Ronda ligt op een rotsplateau zo'n 750 meter boven zeeniveau. Vanaf de Puente Novo brug genoten we van de overweldigende flora van de kloof. Al botaniserend daalden we langzaam af. Dominante boom was *Prunus dulcis* (gewone amandel) in vrucht en verder werden herkend: *Cydonia oblonga*, *Rosa spec.*, *Pistacia lentiscus*, *Crataegus monogyna*, *Ulex baeticus*, *Quercus rotundifolia*, *Rhamnus lycioides* ssp. *oleoides*, *Daphne gnidium* en *Rhus coriaria* - welke oorspronkelijk van de Canarische eilanden stamt. Na de lunch in het veld ging het weer naar boven, vaak door de bush en moeilijk terrein en zagen we *Phlomis purpurea*, *Rosmarinus officinalis*, *Helichrysum stoechas*, *Echinops spec.*, *Aristolochia baetica*, *Cistus albidus* en *Asphodelus albus*. Voor *Orchis* en *Orphrys* leende deze biotoop zich uiteraard niet.

Castanea en muilieren

De volgende dag gingen we met de bus naar Cartajima. Vanaf een witte tuinmuur spotten we een kleine boom vol met citroenen. De gele vruchten staken mooi af tegen de

Ravijn van Ronda

Foto: Kos Spaapen

heldere blauwe lucht. Prachtig! We wandelen vanuit dit plaatsje door de oude tamme kastanje bossen naar het dorpje Parauta. Onderweg zagen we de gele *Ulex* (gaspeldoorn) en het zonneroosje (*Cistus*). Het viel op dat er langs de weg veel kleurige bloeiende planten groeiden, zoals *Phlomis purpurea*. We hadden niet verwacht dat deze omgeving zo mooi groen zou zijn. Naast de weg zagen we een heel oude *Castanea sativa* staan. Een machtige boom. Volgens het informatiebord ongeveer 300 jaar oud, 17 meter hoog, met een omtrek van 7 meter. Verder ging het, via wiebelende stenen over een woest kolkend riviertje. Met de uitgestoken handen kwam iedereen min of meer met droge voeten over. De kastanjeboomgaarden in deze contreien worden mechanisch onkruidvrij gehouden en wij vroegen ons af hoe. De hellingen zijn steil, met veel obstakels. Het antwoord kwam voorbij: een eg voortgetrokken door twee muilieren.

Rotsformaties en karstgebergte

Een bezoek aan de rotsformatie van Cartajima, Los Riscos, stond ook op het programma. Met orchideeën, niet gedetermineerde gele bloemen, maar ook *Daphne mezereum*, ten minste één *Pistacia lentiscus*, en vooral een prachtig karstachtig rotsgebied. Het viel niet altijd mee om het pad te herkennen. Het lukte ten slotte om de beloofde *Viscum album* te vinden; als halfparasiet groeiend op *Hedera helix*. Ook voor geologen is dit een mooie omgeving. Met een Maquis-begroeiing, overgaand in begraasd gebied met uitgebloeide *Colchicum*. Het pad werd wat ruiger, we liepen tussen *Erica* en ook *Rosmarinus*, waaronder vermoedelijk de op *Rosmarinus* parasiterende bremraap (*Orobancha* soort). Vervolgens werd het berggebied slechter begaanbaar en daardoor (voor sommigen) steeds leuker; afdalen met touwen. Het landschap werd steeds fraaier en voor de plantengroei was er geleidelijk wat minder aandacht.

Na een overnachting in Antequera, bezochten we El Torcal, een spectaculair karstgebergte

met schitterende flora. Omdat het zondag was en Spanjaarden schijnbaar ook van wandelen houden, was het opvallend druk. De meest opvallende boom in dit gebied was de *Acer monspessulanum*, die we tijdens de reis verder nergens gezien hebben. Ook zagen we *Viburnum tinus*, wilde pioenroos, *Euphorbia characias* en *Ruscus aculeatus* (muizedoorn). Behalve planten waren er veel vogels, zoals de bergfluiters, rotsmus, blauwe rotslijster, de baardgrasmus en vale gieren. Ook kwamen we twee steenbokken tegen, die op hun dooie gemak op een rots-top lagen en niet schuw waren. Waarschijnlijk wordt er in het gebied niet gejaagd. Na op adem gekomen te zijn met koffie of een biertje in het recent gebouwde bezoekerscentrum, vertrokken we naar het stadje Frigiliana. De volgende dagen wandelden we prachtig langs berghellingen met schitterende uitzichten, vervallen schuren, orchideeën, moeilijke afdalingen en woeste riviertjes, via boomgaarden, met veel zon, schattige witte dorpjes en bo-degabezoek. Steeds kwam iedereen (soms op een erg creatieve manier) tijdig op de afgesproken plaats, en werden spannende verhalen uitgewisseld onder het genot van een koel drankje.

Op zoek naar Afrika

In Competa zagen we tijdens een korte wandeling een aantal prachtige *Bauhinia*, uitheems weliswaar, afkomstig uit China. Hier troffen we onze gids Joost Schepel die ons begeleidde naar Salares. We kregen een klein hoorcollege over de historie van de irrigatiesystemen daterend uit de Moorse tijd. Aan de oude terrassen was te zien dat de agrarische activiteit in het verleden veel groter was. Salares bleek aardig op de schop genomen en ook de minaret werd geres-taureerd. Het determineren en botaniseren begon bij de Ponte Arabe, er stond een aantal citroenbomen. Op de dunbeboste helling steeneiken, veel *Rosmarinus officinalis*, *Lavandula stoechas* en *Cistus*. Een korte stop bij een grote *Quercus ilex* 'centenaire' voor een groepsfoto. Na de lunch ging een deel

van de groep (het andere deel van de groep ging via dezelfde weg terug) verder in een stevig tempo onder leiding van Joost. De nadruk lag hier meer op het landschappelijk schoon dan op de planten/bomen. Vanaf de bergkam vanwaar bij heldere lucht Afrika gezien kon worden, daalden we rap terug naar het dorpscafé. De overige reisgenoten hadden Afrika evenmin gezien.

Tuinen van Málaga

Enigszins moe maar voldaan van zeven dagen wandelen in de prachtige bergnatuur keek iedereen ernaar uit om - als kers op de taart - de historische botanische tuin 'La Concepción' ten noorden van Málaga te bezoeken. De tuin is meer dan 150 jaar oud, kwam in 1990 in bezit van de stad Málaga en werd vier jaar later voor het publiek opengesteld. Hoewel de tuin de mogelijkheid bood om 'de wereld rond te gaan in 80 bomen' bestonden de collecties voor het overgrote deel uit subtropische planten uit diverse werelddelen. De gematigde streken waren matig vertegenwoordigd. Zo kwamen we onder andere species tegen uit de families van de Cycadaceae

(*Cycas revolutum*), Moraceae (*Ficus australis*), Arecaceae (*Chamaerops humilis* var. *argenteas* en *Howea belmoreana*), Proteaceae (*Grevillea robusta*), Myrtaceae (*Callistemon viminalis*, *Psidium guajava* en *Feijoa sellowiana*), Lauraceae (*Cinnamomum camphora*), Fabaceae (*Bauhinia variegata*) en Bignoniaceae (*Jacaranda mimosifolia*). Zelfs om *Bismarckia nobilis* (Arecaceae) te zien hoeven we niet meer naar Madagascar te reizen; ze stond er in volle glorie in de volle grond! Ineens doemde tussen al die subtropische gewassen een veldje met 20 lokale druivenrassen op die de phylloxera ziekte overleefd hebben. Keurig gedocumenteerd met vermelding van de onderstam, heel bijzonder.

Hierna wachtte ons in het centrum van Málaga een exotische verrassing: het Parque de la Alameda. De gemeente Málaga heeft meer dan 5000 houtige gewassen in diverse biotopen in de stad aangeplant en een belangrijk, voornamelijk subtropisch, deel hiervan staat in dit park. Alleen al uit de

Cercis siliquastrum
Foto: Kos Spaapen

familie der Araucariaceae zagen we de 50 meter hoge *Araucaria heterophylla*, *A. columnaris*, *A. bidwillii* en *A. australis*. Palmbomen waren er te kust en te keur: *Archontophoenix alexandrae*, *A. cunninghamiana* en *A. purpurea* maar ook *Brahea armata* en *B. brandegeei*, *Chamaerops humilis*, *Washingtonia robusta* en *Arenga engleri* om er maar enige te noemen. Iets verderop in de ultramoderne Paseo de los Curas bewonderden we niet alleen het 'zeewaterdak' maar ook de stilistische aanplantingen tussen de moderne gebouwen zoals *Pittosporum tobira*, *Chorisia spesiosa*, *Parkinsonia aculeata*, *Acacia cyanophylla* en *Washingtonia filifera* en *W. robusta*. Zelfs een aantal grote Baobabs (*Adansonia digitata*?) waren er aangeplant!

Castanea sativa

Foto: Lieda van Overveldt

Kortom, het was een leerzame en boeiende reis, met veel inheemse en subtropische flora. Ook door de saamhorigheid zullen we nog lang met veel plezier aan deze reis terugdenken. □

Quercus ilex was groot genoeg voor de hele groep

Foto: Joost Schepel

